



Bönsmyg – ett ökande problem i svensk åkerbönodling

Sammanfattning

Bönsmyg, *Bruchus rufimanus*, är en liten skalbagge som angriper åkerbönor. Den lägger ägg på baljorna och larverna borrar sig in i själva bönorna. Insekterna utvecklas inne i fröna och kryper därefter ut ur bönorna varvid det bildas ett hål i själva fröet. De kan övervintra som adult i fältkanter, t.ex. under bark eller i växtrester. Övervintring, som larv, puppa eller adult, kan även ske inne i bönorna. Enligt Jordbruksverket bestämdes bönsmygen första gången i Sverige 2008 i Skåne. Sedan har den ökat och spritt sig. Det finns rapporter om kraftiga angrepp i Skåne 2009–2010 och i Östergötland 2014. År 2017 och 2018 var det mycket kraftiga angrepp av bönsmyg i många åkerbönfält. Det fattas en del kunskap om bönsmygen och dess biologi och betydelse. Ett nytt projekt har beviljats för att svara på en del frågor om bönsmygen. Syftet är att ta fram information om 1) var och hur bönsmygen övervintrar i Sverige, 2) hur bönsmygen och fröets grobarhet påverkas av torkning, 3) hur angripet utsäde påverkar grobarheten i fält och 4) att kunna ge odlarna råd om rätt tidpunkt för bekämpning.

Vintern 2017-2018 undersöktes ett antal partier av åkerbönor för att ta reda på hur ett angrepp av bönsmyg påverkar grobarhet och skjutkraft. Bönorna sorterades upp i friska respektive bönsmygsangripna. Angreppet av bönsmyg var i genomsnitt 29 % (varierade mellan 10 och 69 %) i slumpvis utvalda partier som skördades 2017. De angripna bönorna hade i genomsnitt 9 % lägre tusenkornvikt än de friska. Grobarheten hos angripna bönor var i genomsnitt 27 % lägre än grobarheten hos friska åkerbönor. Skjutkraftstesterna gav liknande resultat som grobarhetstesterna och i genomsnitt var skjutkraften 23 % lägre hos angripna bönor. Men det var en ganska stor variation mellan olika partier i grobarhet och skjutkraft mellan friska och angripna bönor. I vissa partier var grobarheten drygt 50 % lägre i angripna bönor. Detta kunde ses i partier som dessutom var svampangripna. Det var en ganska kraftig smitta av bl.a. en *Fusarium*-art i några partier och där hade grobarheten drastiskt sjunkit i de bönsmygsangripna bönorna. Likaså var grobarheten också ca 50 % lägre i angripna bönor från ett parti som var överlagrat från skörden 2016. Levande fullvuxna skalbaggar kröp ut ur fröna efter sådd i december 2017.

Liknande undersökningar av ett tjugotal nya partier skördade 2018 visar på snarlika resultat. Angreppen varierade mellan 4 och 65 %. Grobarheten hos angripna bönor var i genomsnitt 26 % lägre och tusenkornvikten var 9,5 % lägre jämfört med friska. Ett torkningsförsök av ett kraftigt angripet parti indikerade att torkningstemperaturen (i intervallet 15 – 60 °C) inte hade någon inverkan på grobarheten. I detta parti, som dessutom var svampinfekterat, var grobarheten ca 50 % lägre i angripna bönor.

Undersökningarna visar att angrepp av bönsmyg sänker grobarheten och dessutom kan vara inkörsport till svampangrepp. Man bör inte använda bönsmygsangripna bönor som utsäde, dels pga att grobarheten kan vara mycket låg och dels pga att insekterna kan spridas till nya områden.